

міжнародного права, незалежно від форми закріплення. Тобто, міжнародне право в певній мірі покладає на держави обов'язок дотримуватися не лише договірних зобов'язань, але й тих, що випливають з інших джерел права.

Враховуючи вищезазначене, варто підкреслити, що принцип *pacta sunt servanda* та принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань перебувають у певному взаємозв'язку. В певній мірі, норма «*pacta sunt servanda*» була і є історичним підґрунтям принципу добросовісного виконання міжнародних зобов'язань, з якої виник та в подальшому і розвивався зазначений принцип.

Список використаних джерел

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text
2. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 24 червня 1945 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
3. Буткевич О. В. Міжнародне право Стародавнього світу. Україна, 2004. 863 с.
4. Заключний акт наради з безпеки та співробітництва в Європі від 01 серпня 1975 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055#Text

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Мануїлова К. В.

ОНИЩУК КАТЕРИНА СЕРГІЇВНА

ННІ міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОРУШЕННЯ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ ПРИНЦИПУ ПАСТА SUNT SERVANDA СТОСОВНО УКРАЇНИ

На Віденській конференції 1968–1969 рр. представник Еквадору зауважив, що формула «договорів слід дотримувати» існувала з найдавніших часів з релігійних та моральних міркувань [1, с. 145]. Лише в новий час за обов'язковістю міжнародних договорів була визнана юридична сила [2, с. 3]. Виконання зобов'язань сформували постулати *executio est finis et fructus legis* (виконання (договору) – це завершення і плід закону), *applicatio est vita regulae* (застосування норми – це її життя) [2, с. 2]. Згодом як основний принцип міжнародного права став принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань, сформульований у праві договорів як *pacta sunt servanda* [3, с. 98].

Кодифікація принципу є широкою з 1871 року (Лондонський протокол). Постулат належить до 10 основоположних принципів міжнародного права та закріплений у низці актів (Статут ООН, Декларація про принципи міжнародного права, Заключний акт наради з безпеки та співробітництва в Європі) як когетна норма. Важливо, що цей принцип закріплюють «у дуєті» з іншими принципами, аби підкреслити обов'язковість їх дотримання.

У сучасній ситуації в Азовському морі та Керченській протоці можна виокремити принаймні два елементи російсько-українського конфлікту, які стосуються порушення *sunt servanda* з боку Російської Федерації (далі – РФ): 1) зведення мосту через Керченську протоку; 2) перешкоджання Україні в правомірному використанні нею акваторії Азовського моря шляхом затримання суден, які прямують до українських портів на азовському узбережжі. Протиправність дій Росії стосується принципів та звичаїв міжнародного морського права, Договору між Україною та РФ про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки 2003 р., а також Конвенції ООН з морського права 1982 р., що стало однією з підстав звернення України до Арбітражу, утвореного згідно з Додатком VII до зазначеної Конвенції [4, с. 42].

Російська окупація Криму та вторгнення регулярних військ РФ на Донбас змінили ставлення до історичної та культурної спадщини: в Україні дедалі більше сприймають культурну спадщину як невід'ємний елемент національної безпеки, що є чинником як для запобігання зовнішній агресії, так і для протидії їй. На обов'язку захисту культурних цінностей акцентує Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 року. Принагідно Гаазька конвенція 1954 року про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту зобов'язує окупаційну владу підтримувати зусилля національної влади окупованої території, щоб забезпечити охорону і збереження її культурних цінностей. Окупаційна влада має свободу вжиття охоронних заходів лише стосовно об'єктів, пошкоджених під час воєнних операцій, і лише у співпраці з національною владою тоді, коли вказана влада не може вжити таких заходів самостійно. Держави-учасниці повинні запобігати будь-яким актам вандалізму чи незаконного привласнення культурних цінностей. Безпідставне включення музеїв та їх колекцій, історичних пам'яток, архівів, церков та мечетей до Єдиного державного реєстру об'єктів культурної спадщини Росії саме собою становить порушення міжнародного права. А окрім цього, окупаційна влада використовує пам'ятки матеріальної культури, археологічні розкопки та академічні дослідження кримського походження, у якості

політичного інструменту, аби продемонструвати зв'язок між півостровом і царською, радянською та сучасною Росією. Показові приклади: виставка 2016 року 38 картин Айвазовського з Феодосійської галереї, та виставка «Пантикапей и Фанагория. Две столицы Боспорского царства» 2017 року, що демонструє пам'ятки матеріальної культури зі Східно-Кримського історико-культурного музею-заповідника. Обидві виставки проводились у Москві у провідних закладах культури Росії – Третьяковській галереї та Музеї Пушкіна. Передача відповідних пам'яток матеріальної культури не була санкціонована Україною, а також її необхідність не була викликаною жодними надзвичайними ситуаціями на окупованому півострові. Отже, вищевказані договори Росія як сторона Будапештського меморандуму, за яким Україна *inter alia* зобов'язувалася передати РФ ядерні боєголовки, порушила міжнародні гарантії, надані Україні в обмін на без'ядерний статус України, анексувавши Кримський півострів та здійснивши агресію на Донбасі. Росія виправдовує порушення: а) апелюванням до недійсності Будапештського меморандуму через відсутність ратифікації цього акта (сам підписаний РФ меморандум містить положення про те, що він набуває чинності з моменту підписання, тому не потребує ратифікації); б) поясненням агресії на Донбасі та в Криму через «взаємодію із революційно новоствореними суб'єктами» (що суперечить принципам невтручання, територіальної цілісності, незастосування сили), з якими наразі немає, а отже, за логікою РФ, не порушено жодних договорів.

За Договором про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і РФ сторони домовилися співпрацювати у захисті довкілля, запобігання забрудненню і допомагати в ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Де-факто збройний конфлікт, спровокований РФ, завдав втрат природі Донбасу: 38 природно-заповідних територій в зоні ООС пошкоджені частково або повністю [5]. Підконтрольне Росії угруповання «ДНР» зупинило відкачування води з «Юнком»¹, що може спричинити радіаційне зараження річок Сіверський Донець і Кальміус, а також Азовського моря. Цей Договір було припинено у зв'язку із його невиконанням з боку РФ.

Отже, основоположний принцип дотримання договорів неодноразово і різногалузево порушений Російською Федерацією щодо України. Ця теза про порушення повинна бути ключовою

¹ «Юнком» – шахта, де у 1979 році радянською владою був проведений підземний ядерний вибух. 2018 року адміністрація самопроголошеної ДНР, під контролем якої перебувало місто Єнакієве, вирішила затопити шахту. Це може призвести до радіоактивного забруднення підземних вод.

в дипломатичних позиціях та правових висновках експертів, публічних осіб, викладачів для невикривленої подачі реалій війни на Сході та зовнішньополітичної загрози.

Список використаних джерел

1. U.N. Conference on the Law of Treaties. First session. N.Y., 1969. P. 145.
2. Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Т. II. Действие международных договоров. 2006. С. 496.
3. Kaius Tuori, Heta Björklund. Roman Law and the Idea of Europe. Bloomsbury Academic, 2018. P. 98.
4. Короткий Т., Хендель Н. Міжнародно-правовий аналіз ситуації в Азовському морі та Керченській протоці. *Український часопис міжнародного права*. 2018. № 2. С. 42–55.
5. 4 года войны: что осталось от заповедников на Донбассе? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29204275.html> (дата звернення: 20.10.2021).

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Сидоренко О. М.